

ANKARA ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA VE ONARIM BÖLÜMÜ

KVK₁₀₁ KORUMA-ONARIM
KAVRAM ve İLKELERİ

Ders 9

Doç. Dr. Cengiz ÇETİN

Arkeolojik Kazı Alanında Önleyici Koruma

Planlama

Arkeolojik kazı sırasında ortaya çıkan objelerin önleyici koruma ve ilk yardım uygulamaları ile kazı sonunda yapılan önleyici koruma uygulamalarının zamanında, doğru ve eksiksiz bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kazı çalışmaları başlamadan en az 6 ay önce koruma planlamasının yapılması gerekir.

Kazı alanında veya kazı koruma ve onarım laboratuvarında kazı süresince bir koruma uzmanının bulunması durumunda önleyici koruma ile ilk yardım ve etkin koruma planlamasının birlikte değerlendirilmesi uygun olacaktır. Ancak, kazı alanında veya kazı koruma ve onarım laboratuvarında tam zamanlı çalışan bir koruma uzmanının bulundurulamaması durumunda koruma planlaması, içinde etkin korumanın yer almadığı, önleyici koruma konusunda eğitilmiş arkeolog veya arkeologlar tarafından yapılabilecek önleyici ve ilk yardım uygulamaları ile sınırlı tutulmalıdır. Her iki durumda da koruma planlaması, bir koruma uzmanı bulunmaksızın yapılamaz. Bu nedenle tam zamanlı çalışan koruma uzmanı bulunmasa dahi, kazı çalışmaları başlamadan önce yapılacak olan önleyici koruma planlaması için mutlaka bir koruma uzmanından yardım alınmalıdır.

- Önleyici koruma ve ilk yardım uygulamalarının bir parçası olduğu kazı alanında koruma planlaması, kazı alanı yönetiminin bir parçası olarak değerlendirilmeli ve kazı alanı yönetim planında belirlenen stratejiler çerçevesinde değerlendirilerek oluşturulmalıdır. Bu nedenle koruma uzmanı bulunsun ya da bulunmasın arkeolojik kazı alanında önleyici koruma ve ilk yardım uygulamalarının, **bir koruma uzmanı ile kazı başkanı ve mümkünse kazı alanında çalışacak açma sorumlusu arkeologların katılımıyla, kazı alanında, yerinde değerlendirme yapılarak planlanması zorunludur.**

Önleyici koruma planlamasının yapılmasında etken olan unsurlar

Önleyici koruma ve ilk yardım planlamasını, kazı alanının ve çıkarılacak kültür varlıklarının özellikleri belirler. Önleyici koruma planlamasının yapılmasında etken olan unsurlar şunlardır:

1. Koruma uygulamalarını yapacak personelin nitelikleri
2. Kazı toprağının özellikleri
3. Kazı alanından çıkması muhtemel kültür varlıkları ile bunların yapıldıkları malzeme türleri
4. Kazı koruma ve onarım laboratuvarının olup olmadığı, var ise kazı alanına mesafesi
5. Kazı koruma ve onarım laboratuvarının olmaması halinde kazı alanın en yakın müzeye olan mesafesi ve ulaşım şartları
6. Kazı süresi
7. Kazının yapıldığı mevsimsel dönem
8. Kazı sonrası koruma stratejisi
9. Gezi güzergâhlarının belirlenmesi
10. İlk dokuz maddede belirtilen unsurlar ve elde edilen bilgiler yanı sıra personel giderleri de dikkate alınarak önleyici koruma ve ilk yardım uygulamaları bütçeleri belirlenmelidir
11. Belirlenen bütçenin karşılanması için kaynak aranarak kazı öncesinde finans sorunları çözülmüş olmalıdır
12. Kazı sırasında kullanılacak tüm malzeme, donanım ve personel kazı başlamadan önce temin edilmiş olmalı ve kazı alanında hazır bulundurulmalıdır

Arkeolojik Kazı Alanında Uygulanabilecek Önleyici Koruma Yöntem ve Malzemeler

Önleyici korumanın ilk aşaması eserin buluntu durumunun belgelenmesidir. Bu nedene eserler gömü ortamından çıkarılmaya başlandığı andan itibaren kazının ve önleyici koruma çalışmalarının her aşaması ayrıntılı olarak belgelenmelidir.

Kaldırma Yöntemleri

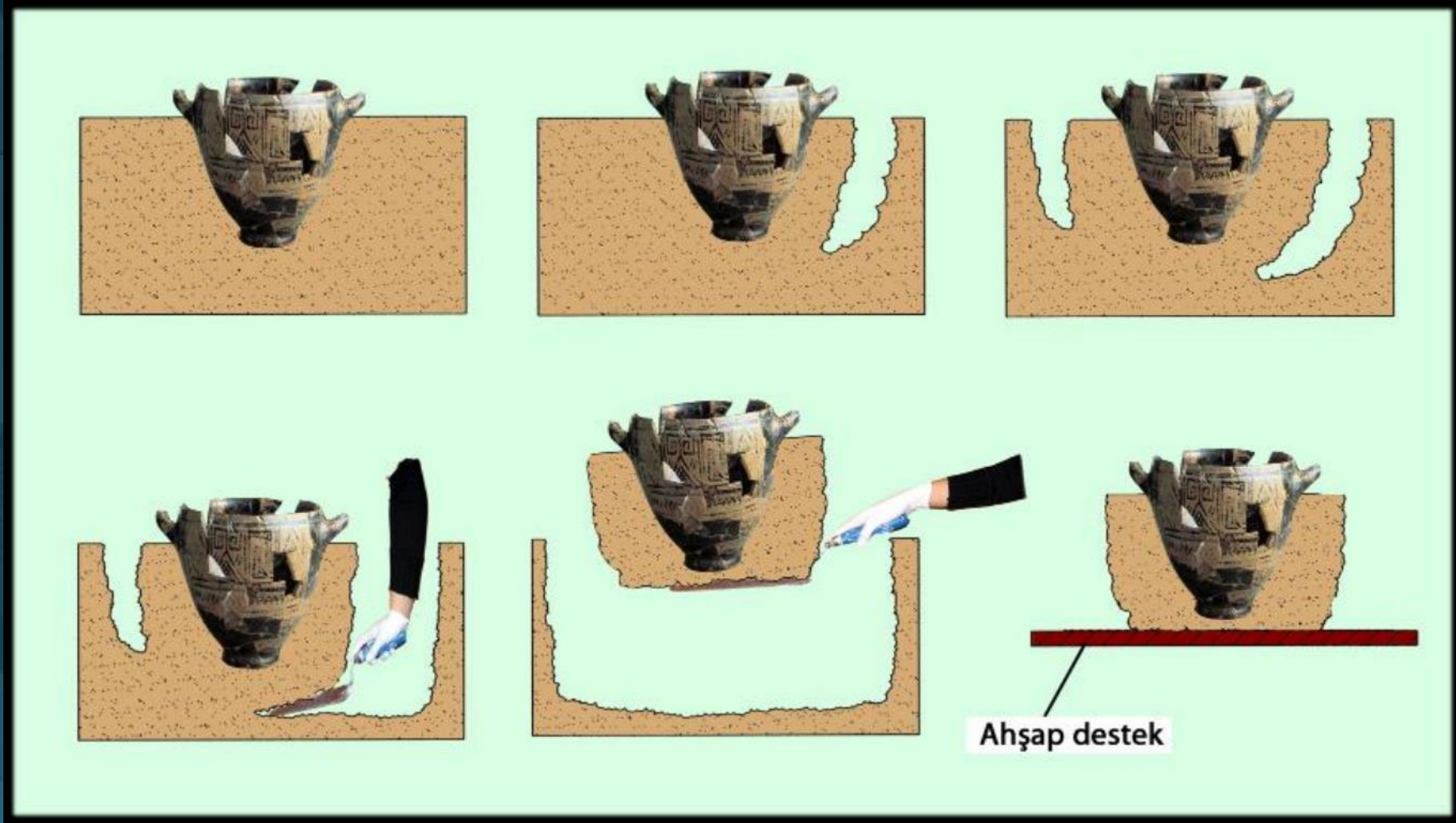
Kaldırma yöntemlerinin belirlenmesinde dikkate alınması gerekli unsurlar:

1. Toprağın özellikleri
2. Atmosferik şartlar
3. Süre
4. Buluntu yoğunluğu

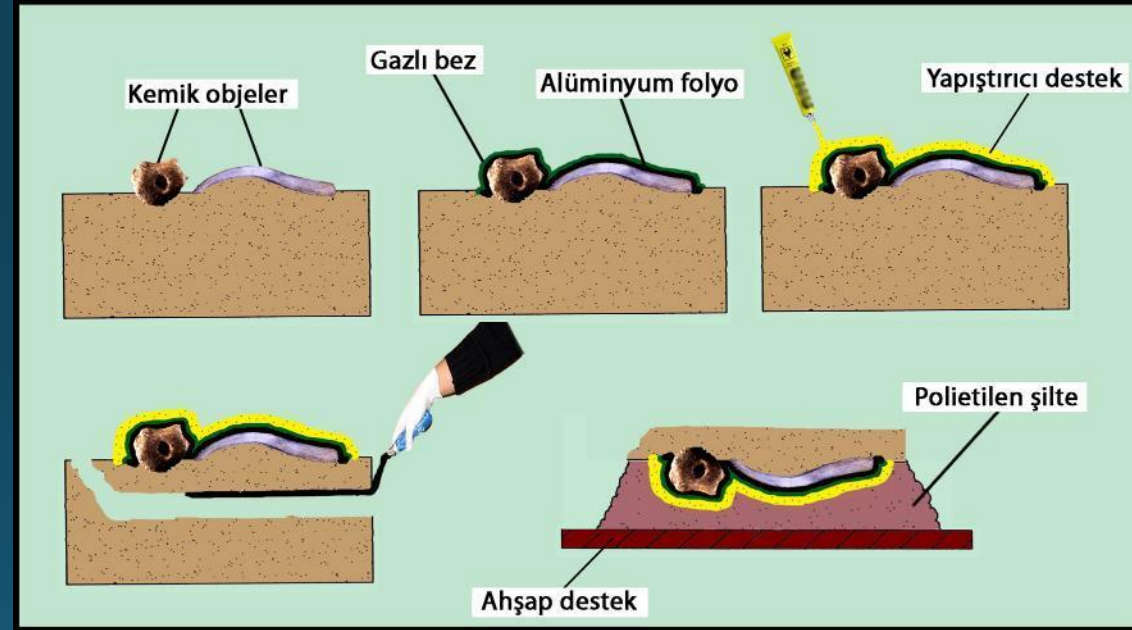
Kaldırma Yöntemleri

1. Desteksiz kaldırma
2. Parafin vaks ile destekleyerek kaldırma
3. Yapıştırıcı ile destekleyerek kaldırma
4. Bandaj ile destekleyerek kaldırma
5. Alçılı bandaj destek ile kaldırma
6. Alçı ile zarflama yöntemi
7. Poliüretan köpük ile zarflama yöntemi
8. Blok halinde kaldırma yöntemi

Desteksiz kaldırma

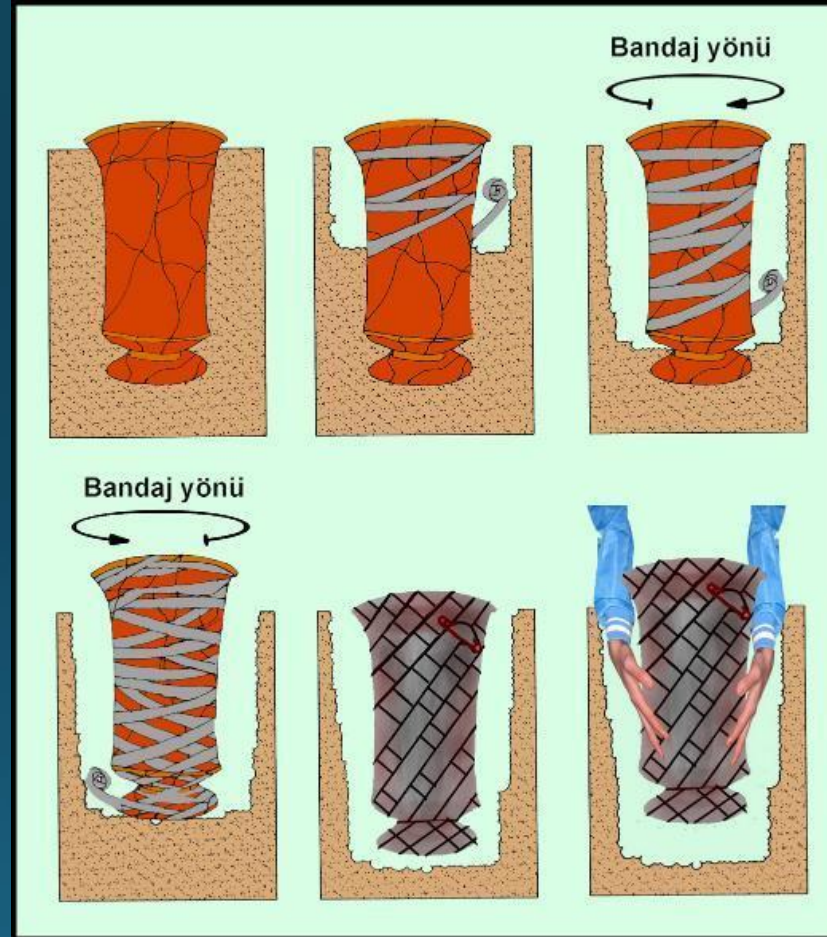

Yapıştırıcı ile destekleyerek kaldırma

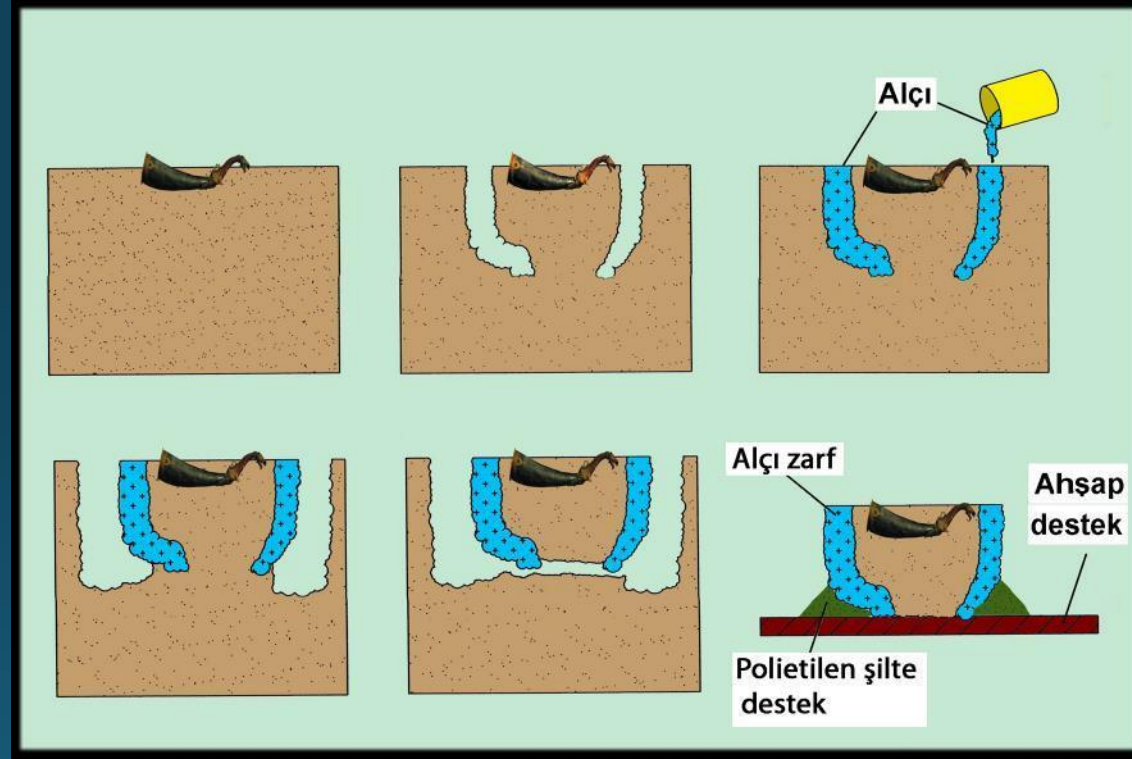

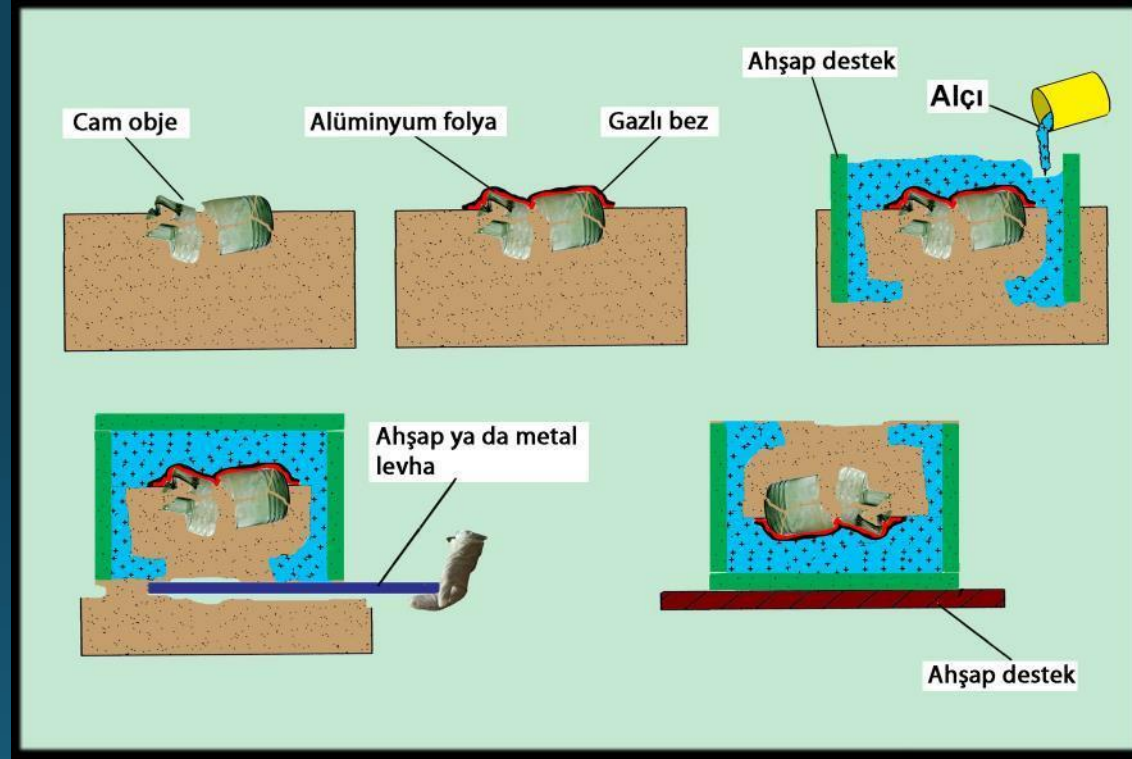
Bandaj ile destekleyerek kaldırma

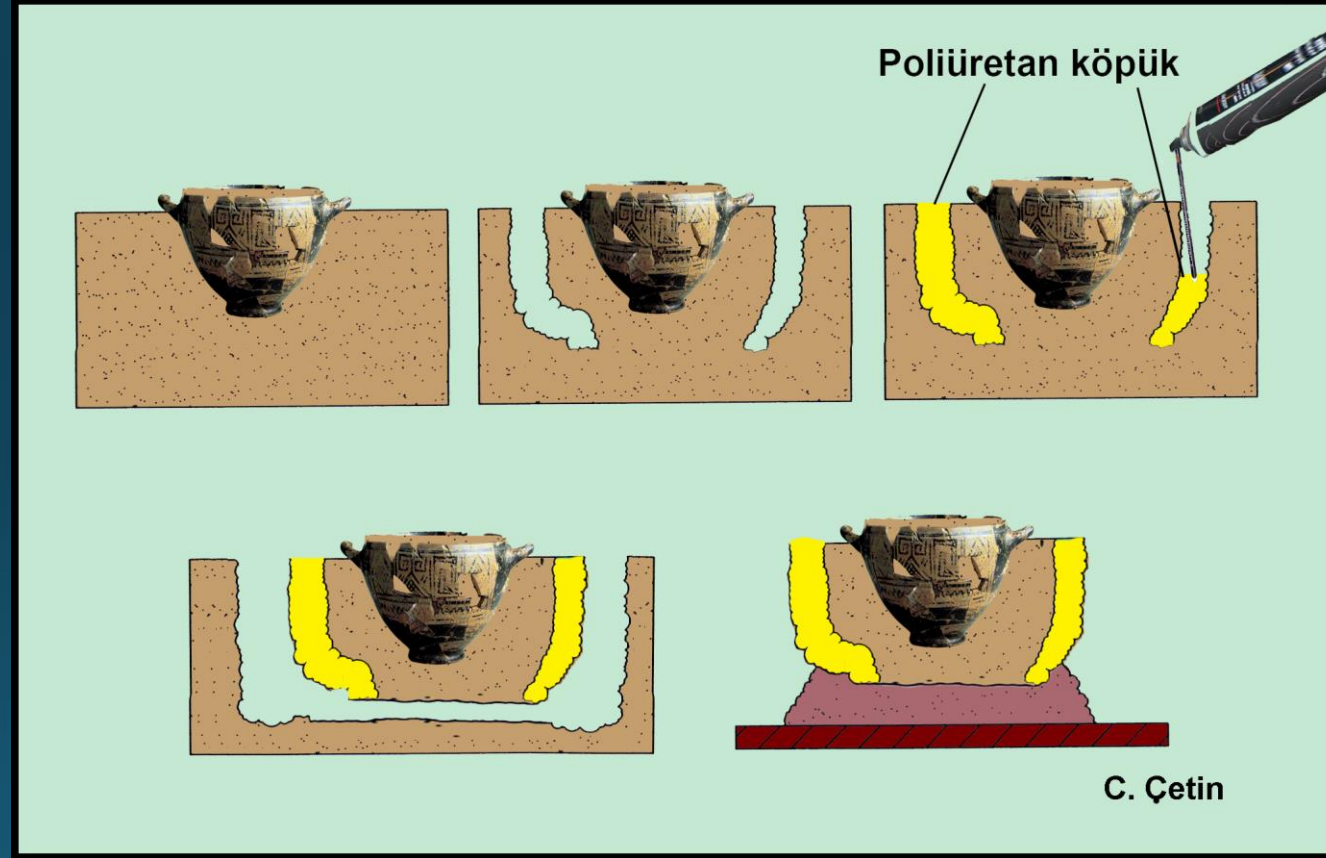
Alçılı bandaj destek ile kaldırma

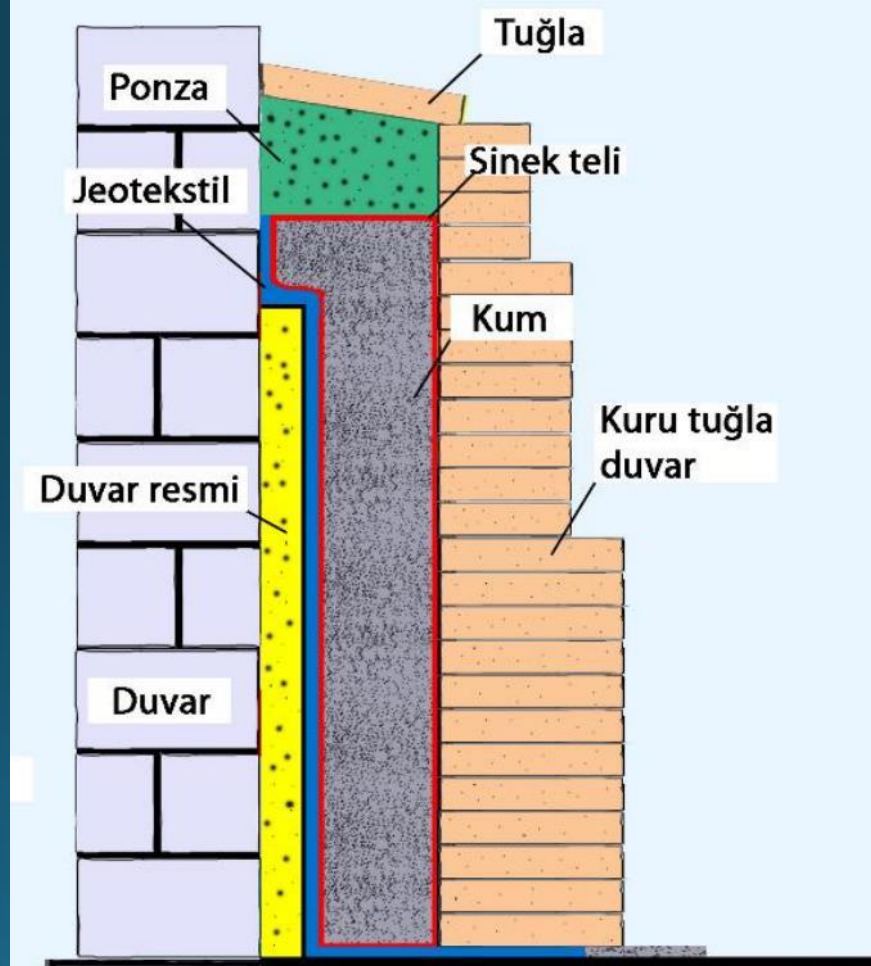
Alçı ile zarflama yöntemi

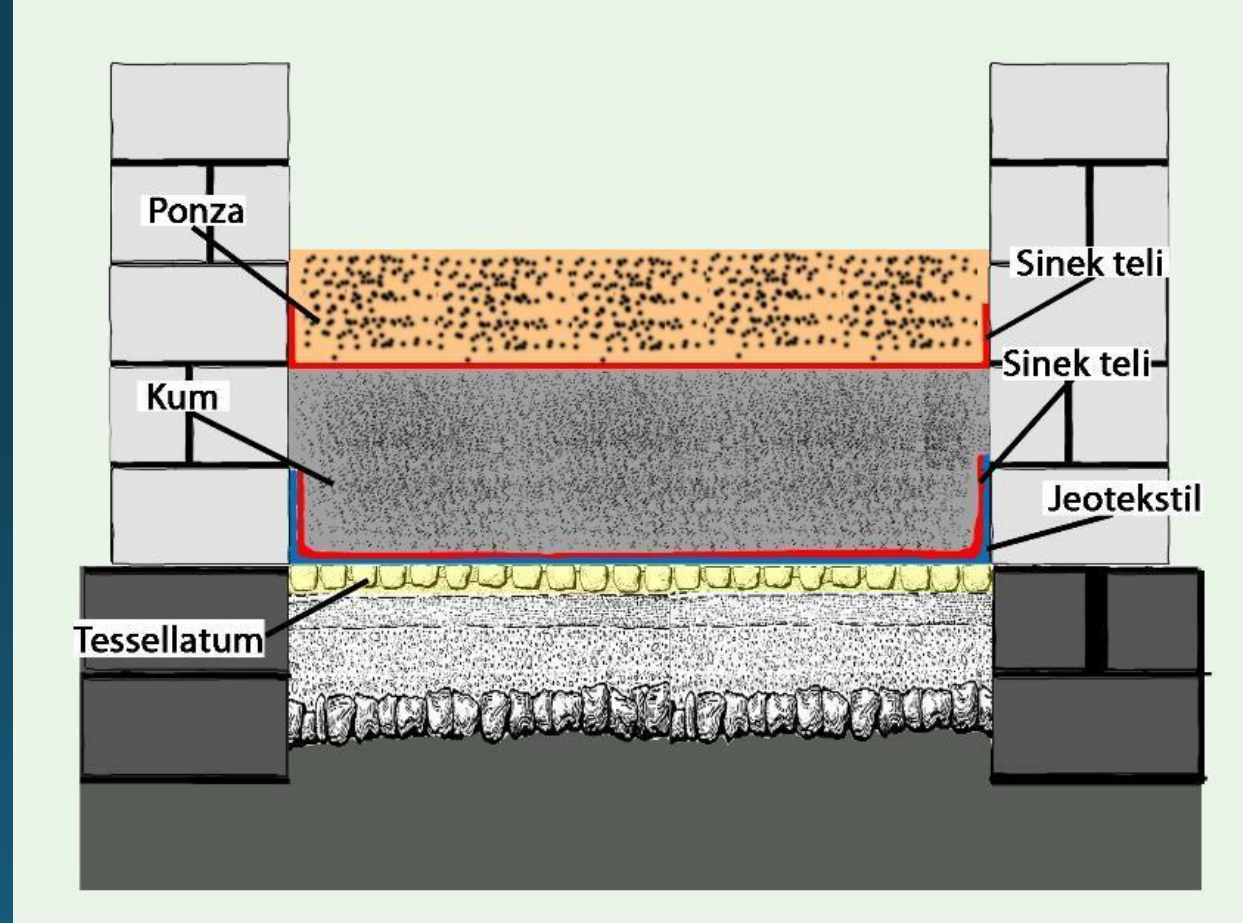
Poliüretan köpük ile zarflama yöntemi

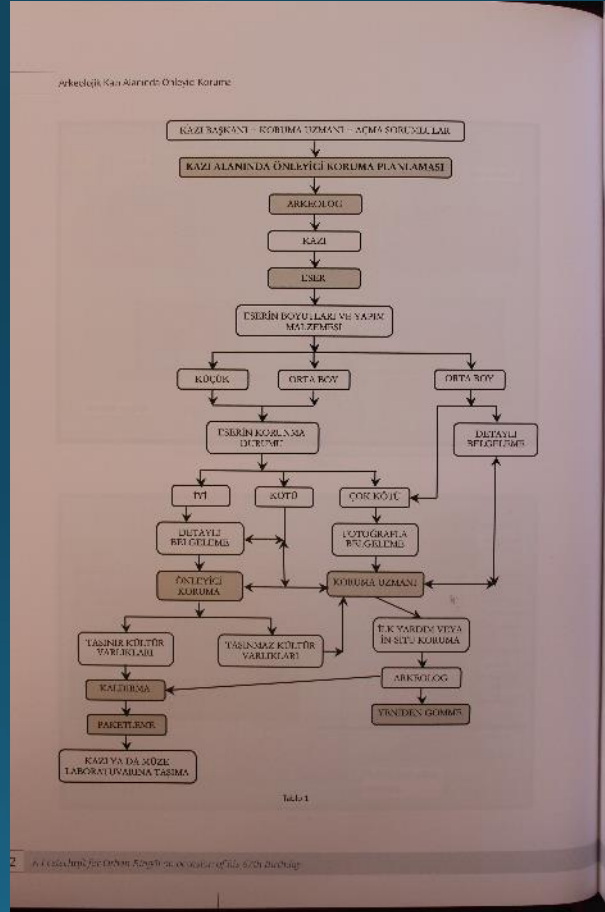
Duvar resmi, sıvalar ve diğer duvar kaplamaları için yeniden gömme yöntemi

Mozaik, opus-sektile ve diğer sıvalı taban döşemeleri için yeniden gömme yöntemi

Kazı Alanında Önleyici Koruma İşleyiş Şeması

Seçilmiş Kaynakça

- C. Çetn, «Arkeolojik Kazı Alanında Önleyici Koruma», Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı (Ed. G. Kökdemir), Ankara 2013, 83-102.
- M. Demas, "Planning for Conservation and Management of Archaeological Sites: A Values-Based Approach", içinde: J.M. Teutonico – G. Palumbo (derl.), Management Planning for Archaeological Sites (2000), 27-54
- E. A. Dowman, Conservation in Field Archaeology (1970)
- H. Kariya - C. Peachey, "On-Site Storage of Excavated Materials", Field Notes: Practical Guides for Archaeological Conservation and Site Preservation 9, Spring 1999, 1-3
- H. Hökten , B. Eskici, Y.S. Şener, S. Çelik, D. Hepdinç, Müzede Önleyici Koruma Uzaktan Eğitim Programı (2007)
- H. B. Madsen, Handbook of Field Conservation (1994)
- R. Payton, "On-Site Conservation Techniques: Liftin Principles and Methods", içinde: R. Payton (derl.) Retrieval of Objects from Archaeological Sites (1992)
- C. Sease, *A Conservation Manual for the Field Archaeologist* (1994)
- S. Sullivan, "A Planning Modal for the Management of Archaeological Sites", içinde: M. Torre (derl.), Proceeding The Conservation of Archaeological Sites in the Mediterranean Region: An International Conference Organized by the Getty Conservation Institute and J. Paul Getty Museum May (1997), 15-25